

The Role of BDNF Val66met Polymorphism on the Learning of a Motor Sequence Task: The Challenge of Visual-Spatial and Motor Coordination Systems

Abolfazl Shayan¹ , Hamideh Iranmanesh² , Mehdi Yazdanpanah³ , Mohammad Ali Dowlati⁴

1. Department of Sport Sciences, Faculty of literature and humanities, Jahrom University, Jahrom, Iran. E-mail: ab.shayana@jahromu.ac.ir
2. Department of Motor Behavior, Faculty of Sport Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: Hamideh.iranmanesh@alumni.um.ac.ir
3. Corresponding Author, Department of Physical Education and Sport Science, Technical and Vocational University (TVU), Tehran, Iran. E-mail: m-yazdanpanah@tvu.ac.ir
4. Anatomical Sciences Research Center, Institute for Basic Sciences, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, Iran. E-mail: dovlati@razi.ac.ir

---

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Introduction: Brain-derived neurotrophic factor (BDNF) is a protein that is highly expressed in the structures of the central nervous system and affects synaptic plasticity and the acquisition of motor and cognitive skills. This is while val⁶⁶met polymorphism disrupts the amount and expression of BDNF. So, in the present study, the researchers aimed to investigate the effect of polymorphism on the learning of a motor sequence task.

Article history:

Received:
02 June 2022

Received in revised form:
17 July 2022

Accepted:
11 September 2022

Published online:
22 September 2022

Methods: One hundred students from Kashan University (mean age 21.60 ± 2.60) participated in the study. After extraction of Genomic DNA, implementation of the polymerase chain reaction (PCR) by forwarding primer 5-ACTCTGGAGAGCGTGAAT-3 and reverse primer 5-ATACTGTCACACACGCTG-3, analyzing PCR by 1.5 percent Electrophoresis Gel, and eventually, DNA sequencing by Sequencing Analyzer, 46 participants were identified without the polymorphism and 54 participants were identified met-carriers (affected by the polymorphism). Then, retention, visual-spatial transfer, and motor transfer of the motor sequence task were tested by the Dynamic Arm Movement Task.

Results: Results showed people without the polymorphism progressed faster than met-carriers and also performed the task better on the retention test ($P=0/001$). They were also better than met-carriers in the motor transfer test ($P=0/001$), but there was no significant difference between the two groups in the visual-spatial transfer test ($P=0/176$).

Conclusion: It seems that met-carriers, in any way, go through the early stages of motor learning, but due to possible problems caused by the polymorphism, they are weak in completing the learning process.

Keywords:

BDNF,
motor sequence task,
motor transfer,
val⁶⁶met polymorphism,
visual-spatial transfer.

Cite this article: Shayan, A., Iranmanesh, H., Yazdanpanah, M., & Dowlati, M.A. (2022). The Role of BDNF Val66met Polymorphism on the Learning of a Motor Sequence Task: The Challenge of Visual-Spatial and Motor Coordination Systems. *Journal of Sports and Motor Development and Learning*.14(2).118-135.
[DOI: http://doi.10.22059/JSMGL.2022.343938.1654](http://doi.10.22059/JSMGL.2022.343938.1654).

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran, Faculty of Sport Sciences and Health.

Extended Abstract

Introduction

Brain-derived neurotrophic factor (BDNF) is a protein that is highly expressed in the structures of the central nervous system and affects synaptic plasticity and the acquisition of motor and cognitive skills. BDNF's effect on synaptic plasticity, with a known role in the induction and maintenance of memory and learning, is due to its capacity to regulate vital synaptic functions such as synaptic transmission, neuronal survival, differentiation, and development. Since it is difficult to directly investigate the human brain, BDNF's effect has been largely revealed through studying individuals with a single nucleotide polymorphism (SNP) of the BDNF gene which is called val66met polymorphism. The SNP at codon 66 of the *BDNF* gene of some individuals, located on chromosome 11, results in an amino acid substitution that eventually leads to the division of people into two groups: met-carriers (affected by the polymorphism) and people without the polymorphism. Studies demonstrate that this polymorphism disrupts the amount and severity of BDNF expression. So, in the present study, the researchers aimed to investigate the effect of polymorphism on the learning of a motor sequence task. In fact, by examining the acquisition process, memory test, and special transfer test, they tried to figure out the role of the SNP in visual-spatial and motor coordination systems.

Methods

One hundred students from Kashan University (mean age 21.60 ± 2.60) participated in the study. After extraction of Genomic DNA, implementation of the polymerase chain reaction (PCR) by forward primer 5-ACTCTGGAGAGCGTGAAT-3 and reverse primer 5-ATACTGTCACACACGCTG-3, analyzing PCR by 1.5 percent Electrophoresis Gel, and eventually, DNA sequencing by Sequencing Analyzer, 46 participants were identified without the polymorphism and 54 participants were identified as met-carriers. Then, retention, visual-spatial transfer, and motor transfer of the motor sequence task were tested by the Dynamic Arm Movement Task.

Results

In terms of the response time to the stimulus, data showed that people without the polymorphism progressed faster than met-carriers and also performed the task better on the retention test ($p=0/001$). They had also a lower response time than met-carriers in the motor transfer test ($p=0/001$), but there was no significant difference between the two groups in the visual-spatial transfer test ($p=0/176$). However, there wasn't any significant between-groups difference in terms of the stimulus-response error in the retention test ($p=0/083$), motor transfer test ($p=0/627$), and visual-spatial transfer test ($p=0/719$).

Conclusion

Generally, the results of the present research suggest that met-carriers probably advance the process of progress in task execution at a slower speed, and by continuing with the practice, they compensate for the backwardness and reach a favorable state of task execution. In any way, met-carriers go through the early stages of motor learning, but due to their possible weakness in executive functions, working memory, attention, and other cognitive factors, it seems they have some difficulty passing through the stage of visual-spatial processing. In fact, they are highly dependent on the processing of visual-spatial components and therefore do not enter into the process of motor control processing.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines:

Funding: The research was done using the financial resources of Kashan University of medical sciences

Authors' contribution: The authors have contributed equally

Conflict of interest: The authors have no conflicts of interest

Acknowledgments: This research was done with the guidance of distinguished professors and the cooperation of research participant.

شایان، ابوالفضل؛ ایرانمنش، حمیده؛ بیزان پناه، مهدی؛ دولتی، محمدعلی.

رشد و یادگیری حرکتی ورزشی

دانشگاه تهران
دانشکده علوم ورزشی و تدرستی

نقش چندریختی عامل نوروتروفیکی مشتق از مغز در یادگیری یک مهارت توالی دار حرکتی: چالش سیستم های هماهنگی بینایی - فضایی و هماهنگی حرکتی

ابوالفضل شایان^۱ ، حمیده ایرانمنش^۲ ، مهدی بیزان پناه^۳ ، محمدعلی دولتی^۴

۱. گروه علوم ورزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه جهرم، جهرم، ایران. رایانame: ab.shayana@jahromu.ac.ir

۲. گروه رفخار حرکتی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانame: Hamideh.iranmanesh@alumni.um.ac.ir

۳. نویسنده مسؤول، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه فنی و حرفه ای، تهران، ایران. رایانame: m-yazdanpanah@tvu.ac.ir

۴. مرکز تحقیقاتی علوم تشریحی، گروه آموزشی علوم پایه، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کاشان، کاشان، ایران. رایانame: dovlati@razi.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

مقدمه: عامل نوروتروفیکی مشتق از مغز (BDNF)، پروتئینی است که به میزان زیادی در ساختارهای دستگاه عصبی مرکزی بیان می شود و شکل پذیری سیناپسی و فراگیری مهارت‌های حرکتی و شناختی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. این در حالیست که چندریختی val⁶⁶met BDNF مقدار و بیان را مختل می کند. لذا محققان در تحقیق حاضر در صدد بررسی تاثیر چندریختی مذکور بر یادگیری یک مهارت توالی دار حرکتی بودند.

روش پژوهش: بدین منظور صد نفر از دانشجویان مرد دانشگاه کاشان (میانگین سنی 21 ± 2) تحت مطالعه قرار گرفتند. پس از استخراج DNA ژنومیک، انجام واکنش زنجیره پلی مراز (PCR) با استفاده از پرایمر رو به جلو-۳-۵ ACTCTGGAGAGCGTGA-۳ و پرایمر معکوس ۵-۵ ACTACTGTCACACACGCTG تایید صحت محصول PCR با استفاده از ژل اکتروفورز ۱/۵ درصد و در نهایت تعیین توالی با استفاده از آنالیزگر Sequencing مشخص شد. ۴۶ نفر فاقد چندریختی مذکور و ۵۴ نفر حامل متیونین (دچار چندریختی) هستند. سپس با استفاده از تکلیف حرکتی بازوی دینامیک، یادداری، انتقال بینایی - فضایی و انتقال حرکتی در مهارت توالی دار حرکتی آزمون شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، افراد فاقد چندریختی با سرعت بیشتری نسبت به حاملان متیونین پیشرفت کردند و در آزمون یادداری هم بهتر عمل کردند ($p = 0.001$). آنها در آزمون انتقال حرکتی نیز از حاملان متیونین بهتر بودند ($p = 0.001$) ولی در آزمون انتقال بینایی - فضایی تفاوت معناداری بین دو گروه نبود ($p = 0.176$).

نتیجه‌گیری: بنابراین به نظر می رسد حاملان متیونین به هرسورت از مراحل اولیه یادگیری حرکتی عبور می کنند ولی با توجه به مشکلات احتمالی ایجاد شده توسط چندریختی، در تکمیل فرایند یادگیری دچار ضعف می باشند.

کلیدواژه‌ها:

انتقال بینایی - فضایی،

انتقال حرکت،

تکلیف توالی دار حرکتی،

چندریختی عامل رشد عصبی.

استناد: شایان، ابوالفضل؛ ایرانمنش، حمیده؛ بیزان پناه، مهدی؛ دولتی، محمدعلی. (۱۴۰۱). نقش چندریختی عامل نوروتروفیکی مشتق از مغز در یادگیری یک مهارت توالی دار حرکتی: چالش سیستم های هماهنگی بینایی - فضایی و هماهنگی حرکتی. نشریه رشد و یادگیری حرکتی ورزشی، ۱۴(۲)، ۱۱۸-۱۲۵.

DOI:<http://doi.org/10.22059/JMDL.2022.343938.1654>

© نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه تهران، دانشکده علوم ورزشی و تدرستی.

مقدمه

عامل رشد عصبی مشتق شده از مغز^۱ (BDNF)، پروتئینی است که به میزان زیادی در ساختارهای دستگاه عصبی مرکزی بیان می شود (فرندلیپ و همکاران،^۲ ۲۰۱۲) و در رشد، تمایزپذیری و محافظت از سلول های عصبی، نقشی ویژه دارد. این عامل نوروتروفیک با شکل پذیری سیناپسی، یادگیری و تسهیل فرایندهای شناختی در ارتباط است (ایگان و همکاران،^۳ ۲۰۰۳). تحقیقات مختلف نقش BDNF در یادگیری ترس (او و جین،^۴ ۲۰۰۶)، یادگیری تکالیف دسترسی (ویوندم بوش^۵، ۲۰۰۷)، یادگیری فضایی و غیر فضایی (گریفن و همکاران^۶، ۲۰۰۹)، بهبود عملکرد تکلیف انطباق نام - چهره^۷ و تکلیف رنگ واژه استرپ (گریفن و همکاران^۸، ۲۰۱۱)، را نشان داده اند.

این در حالیست که نوعی چند ریختی تک نوکلتویدی موجود در کدین ۶۶ ژن BDNF برخی از افراد، بر روی کروموزوم ۱۱، منجر به مبادله اسیدآمینه والین با اسیدآمینه متیونین، در یک یا هر دو آلل موجود در این ناحیه می شود. این رخداد منجر به تمایز سه نوع ژنتوتایپ می شود؛ یعنی افراد با دو والین، افراد با یک والین و یک متیونین و افراد با دو متیونین (فرندلیپ و همکاران،^۹ ۲۰۱۲). به افراد دارای یک یا دو متیونین، حاملان متیونین^{۱۰} یا "افراد دارای چند ریختی" گفته می شود و به افرادی که تحت تاثیر این چند ریختی نیستند "افراد بدون چند ریختی" اطلاق می شود. بر اساس تحقیقات گذشته، درصد بالایی از افراد یک جامعه دچار این چند ریختی هستند و میزان آن در جوامع مختلف بین ۳۰ تا ۶۰ درصد متفاوت است (گاجوسکی و همکاران،^{۱۱} ۲۰۱۱).

چند ریختی val^{۶۶}met را دچار اختلال می کند و با کاهش رهایی وابسته به فعالیت این عامل رشد عصبی همراه است (ایگان و همکاران،^{۱۲} ۲۰۰۳). با توجه به گزارش تفاوت های رفتاری و نوروآناتومیکی در بین افراد جوان حامل متیونین، از جمله تفاوت در حجم هیپوکامپ (پزاوس و همکاران،^{۱۳} ۲۰۰۴) و کارکردهای آن (ایگان و همکاران،^{۱۴} ۲۰۰۳) و همکاران،^{۱۵} ۲۰۰۶) و همچنین با توجه به بیان BDNF در اغلب ساختارهای مغزی از جمله قشر مغز و هیپوکامپ، این فرضیه که چند ریختی مذکور ممکن است سیستم های یادگیری و عملکردهای شناختی مرتبط با آن را تحت تاثیر قرار دهد، تأمل برانگیز است. برای مثال جاندی^{۱۶} و همکاران (۲۰۱۲) و دولتی، شایان و زر^{۱۷} (۲۰۲۰) در مطالعه ای نشان دادند که حاملان متیونین نسبت به افراد فاقد چند ریختی در یادگیری تکلیف تطابق دیداری حرکتی^{۱۸} به صورت معنی داری ضعیفتر عمل می کنند (جاندی و همکاران،^{۱۹} ۲۰۱۲؛ دولتی، شایان و زر ،^{۲۰} ۲۰۲۰).

¹. Brain Derived Neurotrophic Factor

². Freundlieb & et al

³. Plasticity

⁴. Egan, & et al

⁵. Ou & Gean

⁶. V von dem Bussche

⁷. Griffin, & et al

⁸. Face-name matching task

⁹. Griffin, & et al

¹⁰. A single nucleotide polymorphism (SNP)

¹¹. Met-carrier (met/met val/met)

¹². Gajewski, & et al

¹³. Pezawas, & et al

¹⁴. Ho, & et al

¹⁵. Joundi, & et al

¹⁶. Dwlati, Shayan & Zar

¹⁷. Visuomotor adaptation task

در مطالعاتی دیگر، با استفاده از fMRI و تحریکات مغزی غیر هجومی، پیشنهاد شده است که چند ریختی با شکل پذیری کوتاه مدت قشر حرکتی در ارتباط است (مک هیگن و همکاران^۱؛ ۲۰۱۰؛ مک هیگن و همکاران^۲؛ ۲۰۱۱؛ آنتال و همکاران^۳؛ ۲۰۱۰). علاوه بر آن (حریری و همکاران^۴؛ ۲۰۰۳) در مطالعه ای با استفاده از BOLD fMRI نشان دادند که حاملان متیونین، در طول فرایندهای رمزگذاری و بازیابی، فعالسازی هیپوکامپی ضعیف تری نسبت به حاملان والین دارند و در تکلیف حافظه اخباری ضعیف تر عمل کردند (حریری و همکاران، ۲۰۰۳). همچنین نشان داده شده است که حاملان متیونین عملکردهای اجرایی لوب پیشانی را به شکل ضعیف تری انجام می دهند. (ریباکووسکی و همکاران^۵؛ ۲۰۰۶) و (آکر و همکاران^۶؛ ۲۰۰۵) نیز از طریق بررسی ماده خاکستری نواحی مختلف مغز به این نتیجه رسیدند که چند ریختی BDNF اثر منفی معناداری روی ساختارهایی از مغز که در شبکه های حافظه کاری درگیر هستند، دارد (ریباکووسکی و همکاران، ۲۰۰۶؛ آکر، و همکاران، ۲۰۰۵).

نکته تأمل برانگیز، بررسی اثر چند ریختی انسان و به ویژه یادگیری حرکتی، در برخی از مطالعات قبلی است. هرچند اثر منفی این چند ریختی بر عملکرد دیداری حرکتی (جاندی و همکاران، ۲۰۱۲؛ دولتی و همکاران، ۲۰۲۰)، یادگیری توالی حرکتی پنهان (جاندی و همکاران، ۲۰۱۲؛ فرندلیپ و همکاران، ۲۰۱۲؛ دولتی و همکاران، ۲۰۲۰)، الگوهای یادگیری پنهان کوتاه مدت و بلند مدت و یادگیری واژگان (فرندلیپ و همکاران، ۲۰۱۲)، کم و بیش نشان داده شده است، با نگاهی دقیق به این تحقیقات می توان بی برد که محققان از تکالیف توالی داری استفاده کرده اند، که بیشتر وابسته به فرایندهای شناختی بوده اند و فرایند حرکتی آنها مستلزم پردازش کترلی خاصی نبوده، و به همین دلیل تفکیک و بررسی مراحل مختلف یادگیری حرکتی و تاثیری که این چند ریختی بر مکانیزم های درگیر در این مراحل دارند، مغفول مانده است. این درحالی است که بر اساس مدل (هیکوساکا و همکاران^۷؛ ۱۹۹۹) تلاش فرد برای سازمان دهی اجزای یک توالی در ابتدای تمرین به میزان زیادی به اطلاعات حس حرکتی برگرفته شده از حافظه فضایی وابسته است و با ادامه تمرین، این وابستگی به تدریج کم شده و توالی توسط دومکانیزم موازی، یعنی سیستم هماهنگی بینایی - فضایی^۸ (وابسته به پردازش های شناختی) و سیستم هماهنگی حرکتی (وابسته به پردازش های حرکتی) کدگذاری می شود (هیکوساکا و همکاران ، ۱۹۹۹؛ کیل و همکاران^۹؛ ۲۰۰۳). اکتساب مهارت های توالی دار در مکانیزم مبتنی بر سیستم هماهنگی بینایی - فضایی، سریع، انعطاف پذیر و به فرایندهای توجه و حافظه کاری وابسته است، در حالی که اکتساب اطلاعات کدگذاری شده در مکانیزم مبتنی بر سیستم هماهنگی حرکتی، آهسته تر اتفاق افتاده و در نهایت، بدون نیاز به توجه و آگاهی اجرا می شوند (ساکای و همکاران^{۱۰}؛ ۱۹۹۸).

بنابراین به نظر می رسد اثر چند ریختی مذکور بر یادگیری تکالیفی که بر خلاف تکالیف تحقیقات گذشته، می توان در مراحل مختلف یادگیری آن به صورت تفکیک شده، هر دو پردازش شناختی و پردازش حرکتی را مورد بررسی قرارداد، تا از این طریق مدل و فرض (هیکوساکا و همکاران، ۱۹۹۹) را تحلیل کند تأمل برانگیز باشد و بنابراین ضرورت اصلی تحقیق حاضر به حساب می

^۱. Functional magnetic resonance imaging

^۲. McHughen, & et al

^۳. McHughen, & et al

^۴. Antal, & et al

^۵. Hariri, & et al

^۶. Rybakowski, & et al

^۷. Eker, & et al

^۸. Hikosaka, & et al

^۹. Visual-spatial coordinates

^{۱۰}. Motor coordinate

^{۱۱}. Keele, & et al

^{۱۲}. Sakai, & et al

آید. از این رو در تحقیق حاضر، محققان با استفاده از تکلیف حرکتی بازوی دینامیک^۱ و با بررسی فرایند اکتساب، آزمون یاددازی و آزمون های انتقال ویژه، سعی در پاسخ به این سوال اساسی دارند که نقش چندریختی تک نوکلئوتیدی عامل رشد عصبی مشتق شده از مغز در فرایندهای پردازشی بینایی - فضایی و حرکتی چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

در مطالعه حاضر، صد نفر از دانشجویان مرد دانشگاه کاشان (میانگین سنی $21,6 \pm 2,2$ سال)، مطابق استانداردهای اخلاقی دانشگاه علوم پزشکی کاشان، تحت مطالعه قرار گرفتند. افراد دارای سلامت عمومی، فاقد سابقه بیماری های بهداشتی، عصبی و روانی، و مشکلات رفتاری و حرکتی بودند و از داروهای غیر قانونی محرک عصبی و همچنین داروهای خواب آور استفاده نمی کردند. همه آنها راست دست بودند، محدودیت حرکتی در اندام فوقانی نداشتند، دید طبیعی و یا اصلاح شده طبیعی داشتند و هیچ تجربه قبلی درمورد تکلیف استفاده شده در تحقیق نداشتند و دارای ضریب هوشی طبیعی و متوسط بودند. به دلیل اثر احتمالی فعالیت هورمون های جنسی بر تنظیم بیان BDNF (جو و همکاران،^۲ ۲۰۰۵؛ کربن و هاندا،^۳ ۲۰۱۳) فقط افراد مرد و مجرد انتخاب شدند.

تعیین ژنوتاپ BDNF

تعیین ژنوتاپ BDNF دقیقاً مطابق با فرایندی انجام شد که در مطالعه (شایان، دولتی و زر،^۴ ۲۰۲۰) تشریح شده است (شایان، دولتی و زر،^۵ ۲۰۲۰). بر اساس تحلیل ژنتیکی انجام شده، شرکت کنندگان به دو گروه فاقد چندریختی (۴۶ نفر) و حاملان متیونین (۵۴ نفر) تقسیم شدند.

ابزار پژوهش

تکلیف حرکتی بازوی دینامیک طراحی شده توسط (ایرانمنش و همکاران،^۶ ۲۰۲۲)، ابزاری جهت سنجش توالی های حرکتی است که برگرفته از ابزار (پارک و شی،^۷ ۲۰۰۵) می باشد (ایرانمنش و همکاران،^۸ ۲۰۲۲؛ پارک و شی،^۹ ۲۰۰۵). این ابزار شامل یک اهرم افقی و مانیتور (۴۳ اینچی) است. محور اهرم آزادانه به کمک بلبرینگ^{۱۰} می چرخد و به اهرم اجازه می دهد تا در صفحه افقی بالای سطح میز حرکت کند. اهرم در نزدیکی انتهای محور عمودی ثابت شده و نزدیک به انتهای تحتانی اهرم، دسته عمودی متصل می شود. موقعیت دسته به گونه ای تنظیم شده تا شرکت کنندگان ساعد خود را به راحتی بر روی اهرم قرار دهند و آنچنان همراستا با محور چرخش باشد تا بتوانند به راحتی دسته را بگیرند. لازم به ذکر است که محل قرارگیری دست هر فرد بر روی اهرم با توجه به طول دست شرکت کننده قابل تنظیم است (بوتین و همکاران،^{۱۱} ۲۰۱۰). حرکت افقی اهرم توسط یک روتاری اینکوکورافرازیشی^{۱۲} که به انتهای پایین محور متصل است، کنترل شده تا داده ها جهت تجزیه و تحلیل بعدی در کامپیوتر ذخیره گردند. یک اشاره گر به انتهای اهرم متصل گشته، به طوری که افراد بتوانند با کمک حرکات خم شدن و باز شدن بازو آن را حرکت و در درون اهداف ارائه شده در مانیتور قرار دهند. برای به حداقل رساندن میزان خطأ در جایه جایی، تعدادی گیرنده نوری بر روی بدنه اصلی دستگاه و در زیر اهرم قرار داده شد تا دستگاه از کالیبریزاسیون دقیق تری برخوردار باشد. همچنین، اشاره گر دیگری به صورت عمود بر

¹. Dynamic Arm Movement Task

². Zhou, & et al

³. Carbone & Handa

⁴. Shayan, Dowlati & Zar

⁵. Iranmanesh, & et al

⁶. Park & Shea

⁷. Ball-bearing

⁸. Boutin, & et al

⁹. Increment rotary encoder

اهم قرار دارد که وظیفه آن برقراری ارتباط با گیرنده های نوری است. فاصله اشاره گر تا مانیتوری که در روبروی آن قرار دارد حدود ۲۰ سانتی متر است و فاصله فرد از مانیتور حدود ۸۰ سانتی متر تعییه شد (ایرانمنش، ۲۰۲۲؛ پارک و شی، ۲۰۰۵؛ کوواکس، مالبر و شی، ۲۰۰۹). (شکل ۱).

شکل ۱. نمایی از دستگاه تکلیف حرکتی بازوی دینامیک (برگرفته از ایرانمنش و همکاران، ۲۰۲۲)

روش اجرا

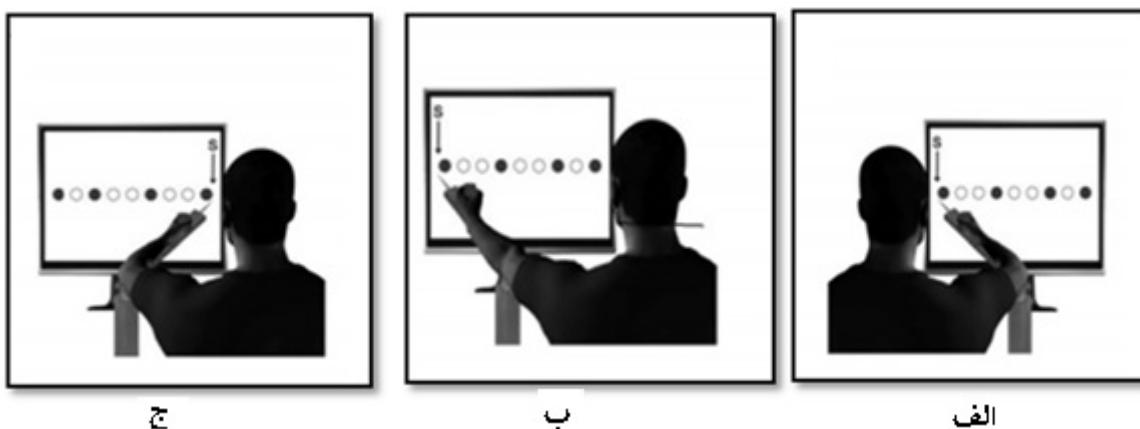
برای انجام آزمون، شرکت کنندگان در مقابل مانیتور بر روی صندلی با قابلیت تنظیم ارتفاع نشستند. صندلی به گونه ای تنظیم شد که بازوی شرکت کنندگان تقریباً ۶۰ درجه نسبت به ساعد وی در موقعیت شروع قرار گرفت. دامنه حرکت برای شرکت کنندگان ۸۰ درجه بود. به تمامی شرکت کنندگان اطلاعاتی در مورد چگونگی اجرای تکلیف با بازوی دینامیک داده شد. اهداف در مانیتور مقابل شرکت کنندگان قرار گرفته و شرکت کنندگان با حرکات خم و باز کردن بازوی خود، اشاره گر را درون اهداف ارائه شده در مانیتور قرار دادند (پارک و شی، ۲۰۰۵؛ بوتین و همکاران، ۲۰۱۰). قطر اهداف تقریباً دو درجه از خم شدن یا باز شدن مفصل آرنج بود که از مرکز اهداف در نظر گرفته شد. ده هدف در صفحه مانیتور نمایش داده شد، اما تنها چهار محرک (۱۰، ۱۴، ۷، ۱) روش و خاموش شدند. در شروع هر بلوک از شرکت کنندگان خواسته شد تا اهرم را در موقعیت شروع قرار دهند. زمانی که موقعیت شروع ایجاد شد، اهداف بر روی صفحه نمایش ظاهر گشتند. صدایی کوتاه به نشانه شروع بلوک آغاز و در زمان مشابه اولین محرک نمایش داده شد (کوواکس و همکاران، ۲۰۰۹). به تمامی شرکت کنندگان گفته شد که به محض مشاهده اولین محرک، اهرم را از نقطه شروع به سمت محرک های ارائه داده شده با حداکثر سرعت، دقت و روانی ممکن حرکت دهند. اما، هیچ گونه دستورالعملی در مورد ترتیب و تکراری بودن توالی ها داده نشد. پس از ضربه زدن به محرک، هدف خاموش و بلا فاصله محرک بعدی نمایش داده شد. این کار تا زمانی که کل کوشش ها و توالی تکمیل شد، ادامه یافت. بعد از پاسخ به آخرین هدف در هر بلوک، صدایی به نشانه اتمام بلوک به گوش رسیده و نمایش محرک ها در صفحه مانیتور حذف گردیدند (ایرانمنش و همکاران، ۲۰۲۲؛ پارک و شی، ۲۰۰۵؛ بوتین و همکاران، ۲۰۱۰؛ کوواکس و همکاران، ۲۰۰۹).

پروتکل تمرینی تحقیق حاضر، شامل جلسات اکتساب، یاددازی و انتقال بوده است. جلسه اکتساب شامل ده بلوک ۹۶ کوششی (۱۲ جز توالی با هشت تکرار) با فاصله استراحت یک دقیقه در بین بلوک ها بود که در این فاصله زمانی بازخوردی به فرد داده نمی شد (ایرانمنش و همکاران، ۲۰۲۲؛ ایرانمنش، ۲۰۲۲؛ مییر و کاک، ۲۰۱۴). قبل از شروع جلسه اکتساب، شرکت کنندگان یک بلوک تصادفی ده کوششی را جهت آشنا شدن با تکلیف انجام دادند (پارک و شی، ۲۰۰۵). ظهور محرک ها به غیر از بلوک نهم که به

¹. Kovacs, Mühlbauer, & Shea

². Meier & Cock

صورت تصادفی بود، از یک الگو و توالی از پیش تعیین شده پیروی می کرد. ترتیب توالی مورد استفاده شامل اهداف (۴،۷،۱۰،۷،۴،۱،۴،۱۰،۷،۴) بود که این اهداف دارای فواصل مساوی ۲۰ درجه نسبت به یکدیگر بودند. جهت جلوگیری از اکتساب دانش الگو، علاوه بر تصادفی بودن بلوك ها، در تمامی بلوك ها سه کوشش اول به صورت تصادفی بود که جهت تجزیه و تحلیل داده ها از تحلیل حذف شدند (ایرانمنش، ۲۰۲۲؛ مییر و کاک، ۲۰۱۴). جلسه آزمون یادداری شامل یک بلوك ۹۶ کوششی بود که ۴۸ ساعت پس از آخرین بلوك تمرینی اجرا شد. بعد از انجام آزمون یادداری آزمون های انتقال صورت گرفت. در تحقیقات گذشته برای اینکه آثار تعمیم پذیری مهارت حرکتی نشان داده شود، از آزمون انتقال اندام مجری استفاده می شد که اجزای تکلیف جدید با اندام غیرتمرین شده مورد آزمون قرار می گرفتند. اما در تحقیق حاضر، به طور ویژه از دو آزمون انتقال بینایی-فضایی و حرکتی جهت تعمیم پذیری هر دو اجزای بینایی-فضایی و حرکتی مهارت حرکتی استفاده گردید (بوتین، پانز و بلاندین^۱، ۲۰۱۳). این دو آزمون به ما نشان خواهند داد که افراد در حین تمرین وابسته به پردازش های بینایی-فضایی بوده اند و یا وابسته به پردازش های حرکتی. در این نوع انتقالات، شرکت کنندگان در دو شرایط (نقطه شروع سمت راست و چپ) و با عضو تمرین نشده (دست غیر برتر) آزمون دادند (پانز و همکاران^۲، ۲۰۰۹؛ کوواکس و همکاران، ۲۰۰۹). در یکی از این آزمون ها، شرکت کنندگان به طور متوازن موقعیت اهداف را که نیازمند الگوی مشابه از خم شدن و بازشدن آرنج بود، با اندام غیر تمرین شده حرکت دادند. این مدل از انتقال، انتقال حرکتی یا آینه ای نامیده می شود، زیرا الگوی حرکت اهرم و موقعیت اهداف برای حرکات اندام چپ، تصاویر آینه ای بوده است. در آزمون دیگر، شرکت کنندگان موقعیت اهداف را که مشابه مرحله اکتساب و یادداری بودند با اندام غیر تمرین شده آزمون دادند. این نوع پاسخ دهنی به اهداف، الگوی جدیدی از فعالسازی عضلات را مورد نیاز داشت (پانز و همکاران، ۲۰۱۱). این نوع انتقال، انتقال بینایی-فضایی (هدف) نامیده می شود. زیرا با تغییر اندام، الگوی اولیه حفظ شده (الگوی مشابه هدف)، گرچه توالی موقعیت پاسخ تغییر می کند (پارک و شی، ۲۰۰۵؛ پانز و همکاران، ۲۰۰۹).

شکل ۲. نقطه شروع و اندام مورد استفاده در: (الف) آزمون های یادداری، (ب) انتقال بینایی-فضایی، (ج) انتقال حرکتی (برگرفته از بوتین و همکاران، ۲۰۱۰).

در پایان آزمون، دانش آشکار الگو و توالی توسط مصاحبه از شرکت کنندگان و آزمون بازشناسی مورد ارزیابی قرار گرفت، تا در صورت کسب دانش و آگاهی از ترتیب کوشش های توالی از تحقیق حذف گردد. مصاحبه شامل سوالاتی در مورد موقعیت محرك ها و پاسخ ها بود. از جمله " آیا شما در طول اجرای تمرین برای ظاهر شدن محرك به نظم و راهبرد خاصی توجه کرده اید؟ اگر جوابتان مثبت می باشد از چه نوع راهبردی (سرعت و دقت) استفاده نمودید؟ آیا توپر شدن دایره ها از یک توالی تکراری تبعیت

¹. Boutin, Panzer & Blandin

². Panzer, & et al

می کند. در صورت بلی. لطفاً توالی را ذکر نمایید". ذکر شش جز توالی پشت سر هم در صورت بیان و حدس توالی، نشان دهنده آگاهی از دانش خاص آن توالی بوده است (مییر و کاک، ۲۰۱۴). علاوه بر این از آزمون بازشناسی^۱جهت شناسایی دانش آشکار استفاده گردید. شرکت کنندگان در مقابل مانیتور نشسته، پنج توالی متفاوت به آنها نشان داده شد که فقط یکی از آنها، توالی اصلی ارائه شده در تحقیق بوده است. پاسخ صحیح به توالی مورد نظر نشان دهنده آگاهی از قواعد تکلیف و دانش آشکار توالی بود و منجر به حذف شرکت کننده از تحقیق حاضر می شد (ایرانمنش و همکاران، ۲۰۲۲؛ پارک و شی، ۲۰۰۵). جهت ذخیره و پردازش داده ها از نرم افزار متلب (Math works, R2014a) استفاده شد. پس از تایید نرمال بودن توزیع داده ها توسط آزمون کولمگروف اسمیرنوف، جهت تجزیه و تحلیل آماری داده ها از آزمون پارامتریک تحلیل کواریانس در نرم افزار 26 SPSS استفاده گردید. متغیرهای پژوهش شامل زمان پاسخ اجزا و خطای پیش‌بینی بوده‌اند. زمان پاسخ اجزا به زمان سپری شده از ضربه زدن به محركی که اخیراً نشان داده شده تا ضربه زدن به محرك ظاهر شده بعدی است. خطای پیش‌بینی نشان دهنده حرکت در خلاف جهت رسیدن به هدف بوده است. این بدان معناست که فرد در انتخاب محرك صحیح، پیش‌بینی اشتباه داشته است. باتوجه به اینکه الگوی مورد نظر دارای شش تغییر جهت طبیعی در هر ۱۲ جزء توالی بوده است. هر تغییر جهت غیرضروری و مازاد بر شش تغییر جهت های پیش‌فرض در مسیر حرکت، به عنوان خطأ ثبت شد.

یافته ها

داده های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق در جدول (۱) آورده شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد ($M \pm SD$) داده های تحقیق

مراحل تمرین و آزمون	زمان پاسخ (میلی ثانیه)	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)	خطا (تعداد)	حملان والین	حملان متیونین
بلوک ۱	۹۱۲/۳۴ ± ۷۶/۵۹	۱۷/۹۶ ± ۴/۵۸	۹۳۲/۳۷ ± ۷۷/۲۰	۱۶/۴۴ ± ۶/۳۸	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۲	۸۱۵/۵۲ ± ۸۷/۶۴	۱۳/۴۰ ± ۴/۶۶	۸۴۹/۸۶ ± ۹۷/۸۹	۱۴/۷۴ ± ۶/۵۲	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۳	۷۸۰/۰۱ ± ۷۹/۹۱	۱۰/۵۴ ± ۵/۱۲	۸۶۳/۳ ± ۹۸/۳۸	۸/۸۶ ± ۳/۳۵	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۴	۷۵۴/۳۱ ± ۸۹/۵۴	۹/۶۸ ± ۶/۰۷	۸۳۲/۴۲ ± ۹۱/۳۰	۱۱/۴۴ ± ۶/۸۰	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۵	۷۱۸/۳۶ ± ۹۵/۸۶	۱۰/۳۴ ± ۵/۶۲	۸۴۴/۴۷ ± ۹۷/۴۵	۱۰/۸۰ ± ۵/۲۸	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۶	۷۲۳/۱۵ ± ۸۳/۲۵	۹/۷۸ ± ۵/۶۶	۷۹۱/۷۱ ± ۹۲/۲۰	۱۰/۴۶ ± ۵/۴۱	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۷	۷۳۱/۶۰ ± ۷۳/۲۱	۸/۵۶ ± ۴/۵۳	۷۶۵/۸۰ ± ۹۲/۰۱	۹/۵۴ ± ۴/۲۰	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۸	۷۰۱/۷۳ ± ۷۹/۹۳	۱۰/۰۰ ± ۵/۵۳	۷۳۴/۲۶ ± ۹۲/۵۰	۸/۹۰ ± ۳/۷۷	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۹	۸۳۸/۶۸ ± ۷۹/۵۶	۱۱/۷۸ ± ۴/۳۷	۸۵۵/۶۷ ± ۹۷/۱۴	۱۳/۲۰ ± ۵/۶۱	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
بلوک ۱۰	۶۳۵/۳۶ ± ۸۴/۴۱	۹/۹۰ ± ۴/۴۶	۶۶۵/۶۱ ± ۹۱/۷۳	۹/۱۲ ± ۳/۷۳	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
یاددازی	۷۵۴/۲۵ ± ۸۷/۳۱	۷/۰۰ ± ۳/۷۷	۶۴۳/۵۸ ± ۷۵/۱۳	۸/۰۲ ± ۵/۹۴	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
انتقال بینایی - فضایی	۷۴۱/۸۳ ± ۷۰/۷۳	۱۱/۳۰ ± ۲/۷۷	۷۶۳/۳۶ ± ۷۳/۵۹	۱۰/۸۲ ± ۴/۵۷	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)
انتقال حرکتی	۶۶۸/۱۶ ± ۷۰/۷۳	۷/۶۲ ± ۱/۴۰	۸۵۱/۴۴ ± ۸۰/۴۳	۷/۲۲ ± ۲/۹۷	خطا (تعداد)	زمان پاسخ (میلی ثانیه)

زمان پاسخ به محرك و تعداد خطاهای در پاسخ به محرك در بلوک های تمرینی و آزمون های مختلف تحقیق در شکل‌های ۳ و ۴ به خوبی نمایش داده شده است. همانطور که مشاهده می شود تقریباً تفاوتی بین خطاهای دو گروه در بلوک ها و آزمون های مختلف وجود ندارد (جدول ۳). با این حال، در زمان پاسخ به محرك تفاوت های قابل توجهی بین دو گروه وجود دارد که مهم ترین

¹. Recognition Test

آن تفاوت های معناداری است که آزمون کواریانس در مراحل یادداشتی ($F=17/619$, $p<0.001$) و انتقال حرکتی ($F=144/169$) نشان داده است (جدول ۲).

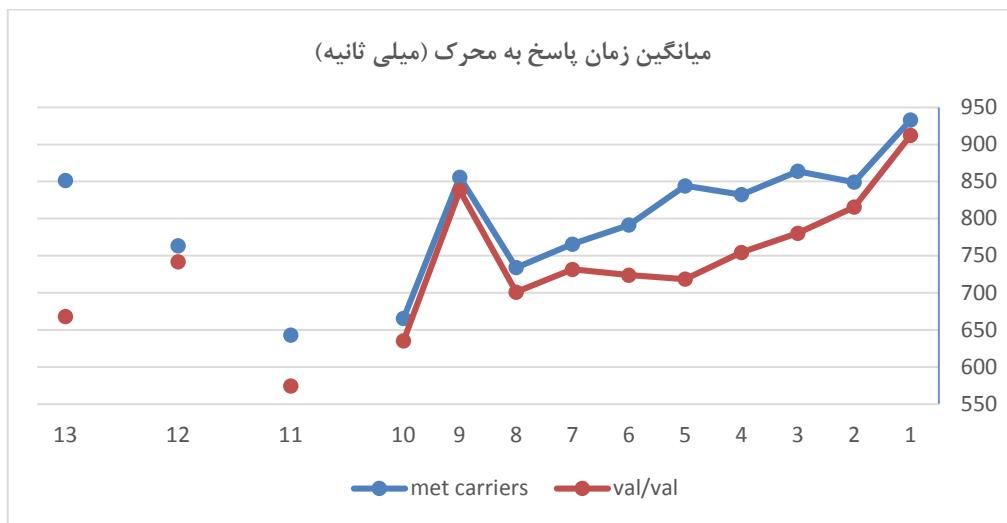
جدول ۲. تحلیل کواریانس به منظور تعیین تفاوت بین دو گروه در زمان پاسخ به محرک

Sig.	F	Mean Square	df	Type III Sum of Squares	Dependent Variable	Source
.000	9/615	6170.2/0.96	2	^a 12340.4/192	یادداشتی	Corrected Model
.0391	.0/949	6241/154	2	^b 12482/309	انتقال بینایی - فضایی	
.000	72/711	420.478/445	2	^c 840.956/891	آزمون انتقال حرکتی	
.000	30/723	197212/581	1	197212/581	یادداشتی	
.000	63/986	420.896/206	1	420.896/206	انتقال بینایی - فضایی	
.000	75/227	4350.84/752	1	4350.84/752	آزمون انتقال حرکتی	
.0479	.0/506	3244/803	1	3244/803	یادداشتی	Intercept
.0714	.0/135	889/867	1	889/867	انتقال بینایی - فضایی	
.0649	.0/209	120.8/576	1	120.8/576	آزمون انتقال حرکتی	
.000	17/619	1130.61/0.85	1	1130.61/0.85	یادداشتی	
.0179	1/861	12241/170	1	12241/170	انتقال بینایی - فضایی	Group
.000	144/169	833716/793	1	833716/793	آزمون انتقال حرکتی	
	6417/0.52	6224540/0.55	97		یادداشتی	
	6577/980	638.64/0.37	97		انتقال بینایی - فضایی	Error
	5782/894	572900.92/754	97		آزمون انتقال حرکتی	
	100	37823743/923			یادداشتی	
	100	572900.92/548			انتقال بینایی - فضایی	Total
	100	59131268/280			آزمون انتقال حرکتی	
.99	745858/248				یادداشتی	Corrected Total
.99	650.546/346				انتقال بینایی - فضایی	
.99	1401897/645				آزمون انتقال حرکتی	

a. R Squared = .165 (Adjusted R Squared = .148)

b. R Squared = .019 (Adjusted R Squared = -.001)

c. R Squared = .600 (Adjusted R Squared = .592)

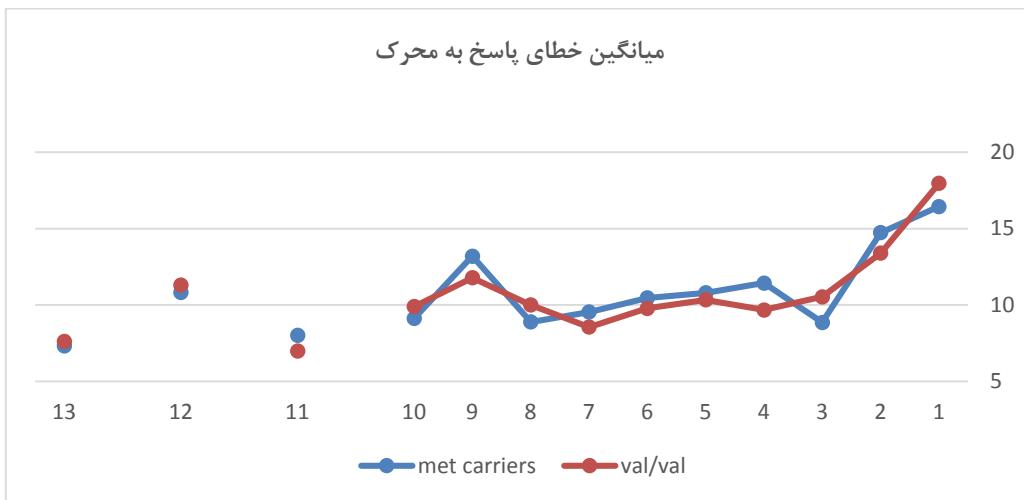

شکل ۳. زمان پاسخ ده بلوک مرحله اکتساب و آزمون های یادداری (۱۱)، انتقال بینایی - فضایی (۱۲) و انتقال حرکتی (۱۳)

جدول ۳. تحلیل کواریانس به منظور تعیین تفاوت بین دو گروه در خطای پاسخ به محرک

Sig.	F	Mean Square	df	Type III Sum of Squares	Dependent Variable	Source
.400	11/372	233/1056	2	^a 466/313	یادداری	Corrected Model
.108	2/279	31/450	2	^b 62/900	انتقال بینایی - فضایی	
.435	0/840	4/518	2	^c 9/0.35	آزمون انتقال حرکتی	
.527	0/404	8/276	1	8/276	یادداری	Intercept
.400	50/774	700/755	1	700/755	انتقال بینایی - فضایی	
.400	76/302	410/514	1	410/514	آزمون انتقال حرکتی	
.400	21/376	440/303	1	440/303	یادداری	Response error of Block1
.045	4/140	57/140	1	57/140	انتقال بینایی - فضایی	
.264	1/261	6/785	1	6/785	آزمون انتقال حرکتی	
.083	3/064	62/813	1	62/813	یادداری	Group
.719	0/131	1/802	1	1/802	انتقال بینایی - فضایی	
.627	0/237	1/275	1	1/275	آزمون انتقال حرکتی	
	20/502	1988/677	97	1988/677	یادداری	Error
	13/801	1338/740	97	1338/740	انتقال بینایی - فضایی	
	5/380	521/875	97	521/875	آزمون انتقال حرکتی	
	100	805/...		805/...	یادداری	Total
	100	13634/...		13634/...	انتقال بینایی - فضایی	
	100	6111/...		6111/...	آزمون انتقال حرکتی	
	99	2454/990		2454/990	یادداری	Corrected Total
	99	1401/640		1401/640	انتقال بینایی - فضایی	
	99	530/910		530/910	آزمون انتقال حرکتی	

a. R Squared = .190 (Adjusted R Squared = .173)
b. R Squared = .045 (Adjusted R Squared = .025)
c. R Squared = .017 (Adjusted R Squared = -.003)

شکل ۴. خطای پیش بینی در ده بلوک مرحله اکتساب و آزمون های یاددازی (۱۱)، انتقال بینایی - فضایی (۱۲) و انتقال حرکتی (۱۳)

بحث

هدف از تحقیق حاضر بررسی تاثیر چندریختی $met\ val^{66}$ بر یادگیری یک مهارت توالی دار حرکتی بوده است که به طور متفاوت از تکالیف موجود در تحقیقات قبلی، هردو فرایندهای شناختی و حرکتی را در حین تمرین یک تکلیف به کار می گرفت. محققین با استفاده از تکلیف حرکتی بازوی دینامیک به این نتیجه رسیدند که افراد فاقد چندریختی با سرعت بیشتری نسبت به حاملان متیوین پیشرفت می کنند و در آزمون یاددازی هم بهتر عمل می کنند. با این حال موضوعی که جالب توجه است بررسی آزمون های انتقال بینایی - فضایی و انتقال حرکتی است، چرا که این آزمونها به صورت ویژه تفاوت دو گروه را در گذر از مراحل مختلف یادگیری حرکتی نشان می دهد و مشخص می نماید که افراد در حین تمرین بیشتر وابسته به پردازش های بینایی فضایی و شناختی بوده اند یا وابسته به پردازش های حرکتی. همانطور که در شکل های ۳ و ۴ مشاهده می شود، دو گروه تفاوت قابل توجهی در میزان خطای پاسخ در مراحل مختلف تمرین و آزمون ندارند، ولی تفاوت های بین دو گروه در زمان پاسخ به محرك، به ویژه در شروع روند تمرین، آزمون یاددازی و آزمون انتقال حرکتی جلب توجه می کند و نیازمند بحث و تفسیر است. با نگاهی دقیق به فرایند تمرین در شکل ۳، به وضوح می توان دید که زمان پاسخ در هر دو گروه در بلوک های ابتدایی تمرین به صورت قابل توجهی کاهش پیدا کرده است. این موضوع کاملاً طبیعی به نظر می رسد چرا که در ابتدای تمرین یک مهارت چیزهای زیادی، از جمله اجزای شناختی برای یادگیری وجود دارد و اصطلاحاً فرد با فرایند و محیط تمرین آشنا می شود. در حقیقت علت این امر را به قرار داشتن افراد در مرحله شناختی (فیتز و پوزنر؛ ۱۹۶۷)¹ می توان نسبت داد. مشخصه این مرحله، پردازش هوشیارانه اطلاعات مربوط به تکلیف از طریق راهبردهای موجود در ذهن فرد می باشد. لذا در شروع تمرین زمان پاسخ به محرك بسیار زیاد است و با تمرین اولیه به سرعت کاهش می یابد (ایرانمنش، ۲۰۰۸؛ مسترز و همکاران، ۲۰۰۸). با این حال در ادامه و از بلوک دوم تا ششم تفاوت قابل توجهی بین دو گروه مشاهده می شود و به نظر می رسد حاملان متیوین کمی دچار مشکل شده اند و به محرك ها با سرعت کمتری پاسخ می دهند. جالب توجه است که حاملان متیوین در بلوک های هفتم و هشتم تفاوت شان با افراد فاقد چندریختی را کاهش داده و در بلوک های ۹ و ۱۰ این تفاوت تقریباً از بین می رود. به نظر می رسد، مشکلات که حاملان متیوین

¹. Fitts & Posner

². Masters, & et al

در کارکردهای اجرایی و حافظه کاری و به صورت کلی مسائل شناختی دارند و در مبانی نظری و تحقیقات گذشته (جاندی و همکاران، ۲۰۱۲؛ مک هیگن و همکاران، ۲۰۱۰؛ مک هیگن و همکاران، ۲۰۱۱؛ آنتال و همکاران، ۲۰۱۰؛ حیری و همکاران، ۲۰۰۳؛ آکر و همکاران، ۲۰۰۵؛ ریباکوسکی و همکاران، ۲۰۰۶؛ دولتی و همکاران، ۲۰۲۰) نیز مشاهده شده است باعث ضعف آنها در بلوک های ابتدایی شده ولی با ادامه تمرین کافی و مناسب تا حدودی از بین رفته است. برخی تحقیقات بر روی تکالیف مشابه با تکلیف حاضر اثر افزایش فراوانی تمرین بر پیشرفت در تکلیف را قبل از نشان داده اند (ایرانمنش و همکاران، ۲۰۲۲؛ ایرانمنش، ۲۰۲۲؛ آلبوی و همکاران، ۲۰۱۳؛ پنزر و همکاران، ۲۰۱۱؛ بوتین و همکاران، ۲۰۱۰؛ مییر و کاک، ۲۰۱۴) به عبارت دیگر به نظر می رسد سرعت اولیه یادگیری مهارت رسیده و به همین دلیل گروه حامل متیونین با ادامه تمرین فاصله را جبران می کند.

با این حال در ادامه و پس از وقفه ای ۴۸ ساعته، پیشرفت قابل توجهی در آزمون یادداشتی در گروه چندریختی مشاهده می شود که همین باعث تفاوت معنادار ($F=17/619$, $p<0.001$) با گروه حامل متیونین می شود که عملکرد آزمون یادداشتی این گروه تفاوت چندانی با آخرین بلوک مرحله اکتساب ندارد. این موضوع می تواند بیانگر ضعف یا مشکل احتمالی در تحکیم حافظه در گروه حامل متیونین باشد، که با توجه به مشکلاتی که حاملان متیونین در هیپوکامپ، لوب پیشانی و ساختارهای مغزی دیگر دارند (ایگان و همکاران، ۲۰۰۳؛ بزاوس و همکاران، ۲۰۰۴؛ هو و همکاران، ۲۰۰۶) عجیب نیست. همسویی نتایج بسیاری از تحقیقات گذشته (فرنلیپ و همکاران، ۲۰۱۲؛ جاندی و همکاران، ۲۰۱۰؛ مک هیگن و همکاران، ۲۰۱۰؛ مک هیگن و همکاران، ۲۰۱۱؛ آنتال و همکاران، ۲۰۱۰؛ حیری و همکاران، ۲۰۰۳؛ آکر و همکاران، ۲۰۰۵؛ ریباکوسکی و همکاران، ۲۰۰۶؛ دولتی و همکاران، ۲۰۲۰؛ شایان و همکاران، ۲۰۲۰) با نتایج آزمون یادداشتی تحقیق حاضر اطمینان از نتیجه حاصله را بیشتر می کند. همچنین یافته های جدیدتری نیز وجود دارد که نقش چندریختی val⁶⁶met در مدار عصبی قشر حرکتی انسان را به خوبی نشان می دهد و بر اثر آن بر مکانیزم یادگیری و قشر حرکتی انسان تاکید می کند. در یکی از این تحقیقات (کش و همکاران، ۲۰۲۱)، تاثیر چندریختی BDNF را فراتر از شکل پذیری نورونی^۳ دانست و با استفاده از تحریک مغناطیسی ترانس کرaniال^۴ (TMS) به بررسی تعادل تحریکی - بازدارندگی^۵ در قشر حرکتی انسان پرداخت و در نتیجه اثرپذیری انتقال دهنده های عصبی را نیز به چالش کشید (کش و همکاران، ۲۰۲۱). در تحقیقی دیگر نیز، (جبوردانو و همکاران، ۲۰۲۲)، نقش چندریختی مذکور در بازتوانی بیماران ام اس پیشرفتی را نشان دادند، که حاکی از تایید نقش BDNF در شکل پذیری سیناپسی^۶ می باشد (جبوردانو و همکاران، ۲۰۲۲).

با این حال تحقیقاتی نیز وجود دارد که نتایجی همراستا با تحقیق حاضر ندارند. از آن جمله می توان به کار (فرنلیپ و همکاران، ۲۰۱۲)، اشاره کرد که در آن از نظر الگوهای یادگیری پنهان کوتاه مدت، تفاوتی بین دو گروه نبود (فرنلیپ و همکاران، ۲۰۱۲). در تحقیق مذکور تعداد شرکت کنندگان به وضوح از تحقیق حاضر کمتر بود و کنترل جنسیت صورت نگرفته بود این موضوع می تواند دلیل اصلی تفاوت نتیجه بین دو تحقیق باشد، چرا که هورمون زنانه استروژن نقش مهمی در بیان BDNF دارد. در تحقیق (هربیسبرگ و همکاران، ۲۰۱۴^۷ و همچنین (کیم و همکاران، ۲۰۱۵) نیز ارتباطی بین حجم هیپوکامپ و چندریختی val⁶⁶met وجود نبود و نه تنها با تحقیق حاضر، که با اکثر تحقیقات قبلی ناهمسو است. خود این محققان دلیل تفاوت نتیجه تحقیقشان با غالب

۱. Albouy, & et al

۲. Cash, & et al

۳. Neuroplasticity

۴. Transcranial magnetic stimulation

۵. The excitatory/inhibitory (E/I) balance

۶. Giordano, & et al

۷. Synaptic plasticity

۸. Harrisberger, & et al

۹. kim, & et al

تحقیقات را در حجم نمونه بسیار بالا و روش تحقیقاتی متفاوت ذکر کرده اند (هریسبرگر و همکاران، ۲۰۲۲؛ کیم و همکاران، ۲۰۲۲). نتیجه عجیب‌تر در کار (بست و همکاران^۱، ۲۰۱۰)، رقم خورد، جایی که حاملان متیوینین در توانایی بازداری پاسخ، به افراد فاقد چندریختی برتری داشتند هرچند این تحقیق نیز از نظر تعداد نمونه، روش کار و کنترل جنسیت با تحقیق حاضر متفاوت بود، دلیل اصلی تفاوت در نتیجه، همان طور که خود این محققان اشاره کرده اند به این موضوع برمی‌گردد که، بازداری پاسخ حرکتی به وسیله چرخه‌های عقده‌های قاعده‌ای کنترل می‌شود و اختلال در بیان BDNF منجر به کاهش در فعالیت نیگرواستریاتال^۲ در عقده‌های قاعده‌ای می‌شود. این امر هرچند فعالیت گذرگاه‌های مستقیم عقده‌های قاعده‌ای را کاهش می‌دهد، باعث افزایش فعالیت گذرگاه‌های غیرمستقیم آن می‌شود. بنابراین این موضوع می‌تواند گذرگاه غالب در حاملان متیوینین را تغییر دهد و به همین دلیل نتیجه حاصله چالش انگیز باشد (بست و همکاران، ۲۰۱۰).

به هرحال با توجه به این اصل که فرایند یادگیری با یادداشت تکمیل نمی‌شود و فصل الخطاب آن امکان اجرای مهارت در شرایط متفاوت با تمرین است، هدف اصلی تحقیق حاضر بحث انتقال و بررسی وابستگی افراد به پردازش‌های اجزای بینایی - فضایی و اجزای کنترل حرکتی است. بنابراین بهتر است به جای تفصیل بحث یادداشت، که به تنهایی به نظر ضروری نمی‌رسد و در تحقیقات قبلی محققین حاضر به صورت کامل بحث شده است، به ادامه کار و بحث انتقال پردازیم.

هردو گروه در آزمون انتقال بینایی - فضایی تا حدودی دچار ضعف شدند و این موضوع با توجه به این که تکلیف با دست غیر برتر انجام می‌شد طبیعی است. اما موضوع مهم تر در این مرحله عدم تفاوت بین دو گروه است ($F=1/861, p<0.05$). از بین رفتن این تفاوت نشان می‌دهد که گروه حامل متیوینین در آزمون یادداشتی، هم زمان که درحال دادن آزمون بوده است، به نوعی یک بلوک دیگر نیز تمرین کرده است. بنابراین فراوانی تمرین دوباره جلب توجه می‌کند. به عبارت دیگر با ادامه تمرین گروه حامل متیوینین از مراحل اول گذشته و خود را به گروه فاقد چند ریختی رسانده است. بنابراین با بررسی فرایند تمرین و آزمون های یادداشتی و انتقال بینایی - فضایی و فراز ونشیب های آن می‌توان به این نتیجه رسید که هرچند حاملان متیوینین در مراحل شناختی و فرایندهای پردازشی بینایی - فضایی (کدگذاری بینایی - فضایی) مشکلاتی دارند ولی با ادامه تمرین این مشکلات از بین خواهد رفت و تفاوتی با افراد فاقد چندریختی نخواهند داشت. با این حال سوال بعدی این است که حاملان متیوینین در این فرایند از مرحله دوم یادگیری هم می‌گذرند و در فرایند های پردازش حرکتی نیز درگیر می‌شوند یا خیر؟

با بررسی محققین، حداقل در تحقیق حاضر پاسخ منفی است. با توجه به شکل ۳، درحالی که گروه فاقد چندریختی عملکرد بسیار خوبی در آزمون انتقال حرکتی دارد، گروه حامل متیوینین پسرفت شدیدی داشته و زمان پاسخ آنها به حدود بلوک دوم مرحله اکتساب رسیده است و در نتیجه تفاوت قابل توجه و معناداری با گروه فاقد چندریختی دارد. به عبارت دیگر، به نظر می‌رسد وقتی نقطه شروع حرکت و در نتیجه اجزای بینایی - فضایی مرتبط با هدف، در قالب آزمون انتقال حرکتی دچار تغییرات هدفمند می‌شود، حاملان متیوینین به شروع تمرین برمی‌گردند و گویا تمرین را تازه از سر گرفته اند، به گونه‌ای که میزان تمرین برای آنها به اندازه ای نیست که به صورت کامل از مرحله بینایی - فضایی عبور کرده و وارد مرحله پردازش حرکتی شوند. به عبارت دیگر، مطابق با مدل یکپارچگی (هیکوساکا و همکاران، ۱۹۹۹) تکیه بر بازنمایی بینایی - فضایی به طور تدریجی در طول تمرین می‌باشد کاهش می‌یافتد و تولید الگوی توالی‌دار، با ادامه‌ی تمرین باید بیشتر به بازنمایی‌های حرکتی متکی می‌شود. اما توالی‌های استفاده شده در این تحقیقات هم از نظر توالی و هم اجزای حرکتی و شناختی ساده بوده است (هیکوساکا و همکاران، ۱۹۹۹؛ هیکوساکا و همکاران، ۲۰۰۲). به همین دلیل به نظر می‌رسد، هرچند گروه فاقد چندریختی، با وجود پیچیدگی تکلیف، با تمرین

¹. Beste, & et al

². Nigro-striatal

مناسب به راحتی از مراحل بازنمایی بینایی - فضایی گذشته اند، اما گروه حامل متیونین با توجه به مشکلات شناختی ذکر شده ای که دارند، وابستگی به فرایندهای شناختی آنها حتی با تمرين گستردۀ از بین نمی رود و نمی توانند به بازنمایی های حرکتی منتقل شوند. لذا این انتظار می رود که انتقال ارجح برای گروه حامل متیونین، حتی پس از تمرين مناسب، انتقال بینایی - فضایی باشد.

نتیجه گیری

به صورت کلی، نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می کند، احتمالاً حاملان متیونین فرایند پیشرفت در اجرای تکلیف را با سرعت کمتری پیش می گیرند و با ادامه تمرين تفاوت ها را جبران کرده و به وضعیت مطلوبی از اجرای تکلیف می رسند. آن ها به هر صورت از مراحل اولیه یادگیری حرکتی عبور می کنند ولی با توجه به ضعفی که در کارکردهای اجرایی، حافظه کاری، توجه و دیگر عوامل شناختی دارند، به نظر می رسد عبور از مرحله فرایندهای پردازشی بینایی - فضایی سخت و دیرتر اتفاق می افتد. در واقع آنها وابستگی زیادی به پردازش اجزای بینایی - فضایی دارند و به همین دلیل وارد فرایند پردازش کنترل حرکتی نمی شوند یا احتمالاً این امر دیرتر اتفاق می افتد. نقطه‌ای عطف تحقیق حاضر رسیدن به تمایز بین این مراحل است. با این حال از آنجا که اکثر مهارت ها در مراحل مختلف تمرين تحت تاثیر اثر سقف و کف امتیازی قرار می گیرند، پاسخ دقیق به سوالات مطرح شده در تحقیق حاضر نیازمند تحقیقات بیشتر است. بنابراین هرچند تعداد تحقیقات انجام شده بر روی افراد دچار چند ریختی val⁶⁶ کم نیست، این تحقیق نشان داد که شایسته است با بررسی تکالیفی شبیه به تکلیف حاضر، که در آنها بتوان به وضوح مراحل مختلف یادگیری را تفکیک کرد، اثر چند ریختی بر مراحل مختلف یادگیری حرکتی و نوع پردازش احتمالی، موشكافانه تر مورد آزمون و بررسی قرار گیرد.

با توجه به اثربداری ترشح و بیان BDNF از هورمون های جنسی، بررسی آن با در نظر گرفتن متغیرهای جنسیت و بلوغ (یا سن افراد) برای تحقیقات آینده پیشنهاد می شود. همچنین با توجه به اینکه متغیر اصلی تحقیق حاضر یادگیری است، استفاده از انواع مانیتورینگ مغزی نیز می تواند پیشنهاد خوبی برای تحقیقات آینده باشد، هرچند دسترسی به امکانات مذکور خود از محدودیت های احتمالی است. از جمله محدودیت های اصلی دیگری که تحقیقات مشابه با تحقیق حاضر با آن روبرو خواهد بود می توان به عدم دسترسی آسان به نمونه تحقیق، عدم امکان کنترل کامل شرکت کنندگان تحقیق، به ویژه از نظر روانی، و کیفیت و میزان خواب اشاره نمود.

تقدیم و تشکر

پژوهش حاضر مستخرج از طرح تحقیقاتی به شماره ۹۵۱۱۲ بوده که دارای مجوز و تأییدیه اخلاقی از دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کاشان با کد ثبت (کد اخلاق) IR.KAUMS.REC.1396.17 است. نویسندهای از تمامی شرکت کنندگان در این پژوهش کمال تشکر و قدردانی را دارند.

References

- Albouy, G., Fogel, S., Pottiez, H., Nguyen, V. A., Ray, L., Lungu, O., Carrier, J., Robertson, E., & Doyon, J. (2013). Daytime sleep enhances consolidation of the spatial but not motoric representation of motor sequence memory. *PLoS One*, 8(1), e52805.
- Antal, A., Chaieb, L., Moliadze, V., Monte-Silva, K., Poreisz, C., Thirugnanasambandam, N., Nitsche, M. A., Shoukier, M., Ludwig, H., & Paulus, W. (2010). Brain-derived neurotrophic factor (BDNF) gene polymorphisms shape cortical plasticity in humans. *Brain stimulation*, 3(4), 230-237.
- Beste, C., Baune, B., Domschke, K., Falkenstein, M., & Konrad, C. (2010). Paradoxical association of the brain-derived-neurotrophic-factor val66met genotype with response inhibition. *Neuroscience*, 166(1), 178-184.
- Boutin, A., Fries, U., Panzer, S., Shea, C. H., & Blandin, Y. (2010). Role of action observation and action in sequence learning and coding. *Acta psychologica*, 135(2), 240-251.
- Boutin, A., Panzer, S., & Blandin, Y. (2013). Retrieval practice in motor learning. *Human movement science*, 32(6), 1201-1213.
- Carbone, D. L., & Handa, R. J. (2013). Sex and stress hormone influences on the expression and activity of brain-derived neurotrophic factor. *Neuroscience*, 239, 295-303.
- Cash, R., Udupa, K., Gunraj, C., Mazzella, F., Daskalakis, Z., Wong, A., Kennedy, J., & Chen, R. (2021). Influence of BDNF Val66Met polymorphism on excitatory-inhibitory balance and plasticity in human motor cortex. *Clinical Neurophysiology*, 132(11), 2827-2839.
- Dowlati, M. A., Shayan, A., & Zar, A. (2020). The Effect of Brain-Derived Neurotrophic Factor Single Nucleotide Polymorphism on Cognitive Factors. *Middle East Journal of Rehabilitation and Health Studies*, 7(3).
- Egan, M. F., Kojima, M., Callicott, J. H., Goldberg, T. E., Kolachana, B. S., Bertolino, A., Zaitsev, E., Gold, B., Goldman, D., & Dean, M. (2003). The BDNF val66met polymorphism affects activity-dependent secretion of BDNF and human memory and hippocampal function. *Cell*, 112(2), 257-269.
- Eker, Ç., Kitis, Ö., Ozan, E., Okur, H., Eker, O. D., Ersoy, M. A., Akdeniz, F., Vahip, S., Akarsu, N., & Gonul, A. S. (2005). BDNF Gene Val66met Polymorphism Associated Grey Matter Changes in Human Brain. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 15(3).
- Freundlieb, N., Philipp, S., Schneider, S. A., Brüggemann, N., Klein, C., Gerloff, C., & Hummel, F. C. (2012). No association of the BDNF val66met polymorphism with implicit associative vocabulary and motor learning. *PLoS One*, 7(11), e48327.
- Gajewski, P. D., Hengstler, J. G., Golka, K., Falkenstein, M., & Beste, C. (2011). The Met-allele of the BDNF Val66Met polymorphism enhances task switching in elderly. *Neurobiology of aging*, 32(12), 2327. e2327-2327. e2319.
- Giordano, A., Clarelli, F., Cannizzaro, M., Mascia, E., Santoro, S., Sorosina, M., Ferrè, L., Leocani, L., & Esposito, F. (2022). BDNF Val66Met Polymorphism Is Associated With Motor Recovery After Rehabilitation in Progressive Multiple Sclerosis Patients. *Frontiers in neurology*, 13.
- Griffin, E. W., Bechara, R. G., Birch, A. M., & Kelly, Á. M. (2009). Exercise enhances hippocampal-dependent learning in the rat: evidence for a BDNF-related mechanism. *Hippocampus*, 19(10), 973-980.

- Griffin, É. W., Mullally, S., Foley, C., Warmington, S. A., O'Mara, S. M., & Kelly, Á. M. (2011). Aerobic exercise improves hippocampal function and increases BDNF in the serum of young adult males. *Physiology & behavior*, 104(5), 934-941.
- Hariri, A. R., Goldberg, T. E., Mattay, V. S., Kolachana, B. S., Callicott, J. H., Egan, M. F., & Weinberger, D. R. (2003). Brain-derived neurotrophic factor val66met polymorphism affects human memory-related hippocampal activity and predicts memory performance. *Journal of Neuroscience*, 23(17), 6690-6694.
- Harrisberger, F., Spalek, K., Smieskova, R., Schmidt, A., Coynel, D., Milnik, A., Fastenrath, M., Freytag, V., Gschwind, L., & Walter, A. (2014). The association of the BDNF Val66Met polymorphism and the hippocampal volumes in healthy humans: a joint meta-analysis of published and new data. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 42, 267-278.
- Hikosaka, O., Nakahara, H., Rand, M. K., Sakai, K., Lu, X., Nakamura, K., Miyachi, S., & Doya, K. (1999). Parallel neural networks for learning sequential procedures. *Trends in neurosciences*, 22(10), 464-471.
- Hikosaka, O., Nakamura, K., Sakai, K., & Nakahara, H. (2002). Central mechanisms of motor skill learning. *Current opinion in neurobiology*, 12(2), 217-222.
- Ho, B.-C., Milev, P., O'Leary, D. S., Librant, A., Andreasen, N. C., & Wassink, T. H. (2006). Cognitive and magnetic resonance imaging brain morphometric correlates of brain-derived neurotrophic factor Val66Met gene polymorphism in patients with schizophrenia and healthy volunteers. *Archives of general psychiatry*, 63(7), 731-740.
- Iranmanesh, H. (2022). The effect of sleep, type of instructions and motor sequence structure in retention and transfer of motor task: Motor memory consolidation in children Ferdowsi University of Mashhad.Iran. (In Persian)
- Iranmanesh, H., Kakhki, A. S., Taheri, H., & Shea, C. H. (2022). Motor memory consolidation in children: The role of awareness and sleep on offline general and sequence-specific learning. *Biomedical Human Kinetics*, 14(1), 83-94. (In Persian).
- Joundi, R. A., Lopez-Alonso, V., Lago, A., Brittain, J.-S., Fernandez-del-Olmo, M., Gomez-Garre, P., Mir, P., Jenkinson, N., Cheeran, B., & Brown, P. (2012). The effect of BDNF val66met polymorphism on visuomotor adaptation. *Experimental brain research*, 223(1), 43-50.
- Keele, S. W., Ivry, R., Mayr, U., Hazeltine, E., & Heuer, H. (2003). The cognitive and neural architecture of sequence representation. *Psychological review*, 110(2), 316.
- Kim, A., Fagan, A. M., Goate, A. M., Benzinger, T. L., Morris, J. C., & Head, D. (2015). Lack of an association of BDNF Val66Met polymorphism and plasma BDNF with hippocampal volume and memory. *Cognitive, Affective, & Behavioral Neuroscience*, 15(3), 625-643.
- Kovacs, A. J., Mühlbauer, T., & Shea, C. H. (2009). The coding and effector transfer of movement sequences. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 35(2), 390.
- Masters, R., Poolton, J. M., Maxwell, J. P., & Raab, M. (2008). Implicit motor learning and complex decision making in time-constrained environments. *Journal of motor behavior*, 40(1), 71-79.
- McHughen, S. A., Pearson-Fuhrhop, K., Ngo, V. K., & Cramer, S. C. (2011). Intense training overcomes effects of the Val66Met BDNF polymorphism on short-term plasticity. *Experimental brain research*, 213(4), 415-422.

- McHughen, S. A., Rodriguez, P. F., Kleim, J. A., Kleim, E. D., Crespo, L. M., Procaccio, V., & Cramer, S. C. (2010). BDNF val66met polymorphism influences motor system function in the human brain. *Cerebral cortex*, 20(5), 1254-1262.
- Meier, B., & Cock, J. (2014). Offline consolidation in implicit sequence learning. *cortex*, 57, 156-166.
- Ou, L.-C., & Gean, P.-W. (2006). Regulation of amygdala-dependent learning by brain-derived neurotrophic factor is mediated by extracellular signal-regulated kinase and phosphatidylinositol-3-kinase. *Neuropharmacology*, 31(2), 287-296.
- Panzer, S., Gruetzmacher, N., Fries, U., Krueger, M., & Shea, C. H. (2011). Age-related effects in interlimb practice on coding complex movement sequences. *Human movement science*, 30(3), 459-474.
- Panzer, S., Muehlbauer, T., Krueger, M., Buesch, D., Naundorf, F., & Shea, C. H. (2009). Short article: Effects of interlimb practice on coding and learning of movement sequences. *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 62(7), 1265-1276.
- Park, J.-H., & Shea, C. H. (2005). Sequence learning: Response structure and effector transfer. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology Section A*, 58(3), 387-419.
- Pezawas, L., Verchinski, B. A., Mattay, V. S., Callicott, J. H., Kolachana, B. S., Straub, R. E., Egan, M. F., Meyer-Lindenberg, A., & Weinberger, D. R. (2004). The brain-derived neurotrophic factor val66met polymorphism and variation in human cortical morphology. *Journal of Neuroscience*, 24(45), 10099-10102.
- Rybakowski, J., Borkowska, A., Skibinska, M., & Hauser, J. (2006). Illness-specific association of val66met BDNF polymorphism with performance on Wisconsin Card Sorting Test in bipolar mood disorder. *Molecular psychiatry*, 11(2), 122-124.
- Sakai, K., Hikosaka, O., Miyauchi, S., Takino, R., Sasaki, Y., & Pütz, B. (1998). Transition of brain activation from frontal to parietal areas in visuomotor sequence learning. *Journal of Neuroscience*, 18(5), 1827-1840.
- Shayan Nooshabadi, A., Dowlati, M. A., & Zar, A. (2020). The effect of brain-derived neurotrophic factor single nucleotide polymorphism on memory of university students. *Advances in Cognitive Science*, 22(1), 61-69. (In Persian)
- Von dem Bussche, M. (2007). The role of brain-derived neurotrophic factor in cortical motor learning. University of California, San Diego.
- Zhou, J., Zhang, H., Cohen, R. S., & Pandey, S. C. (2005). Effects of estrogen treatment on expression of brain-derived neurotrophic factor and cAMP response element-binding protein expression and phosphorylation in rat amygdaloid and hippocampal structures. *Neuroendocrinology*, 81(5), 294-310.